

PSİKİYATRİ SERVİSİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERE YÖNELİK ŞİDDET*

Funda KAVAK¹ Mine EKİNCİ²

ÖZET

Bu çalışma, psikiyatri servisinde çalışan hemşirelere yönelik hastalar tarafından uygulanan şiddeti değerlendirmek amacıyla yapıldı. Bu çalışma, Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde çalışan 100 hemşireden çalışmayı kabul eden 60 servis hemşiresine uygulandı. Araştırmada hemşirelere sosyo-demografik özellikler ve şiddetle ilgili anket uygulandı. Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %73.3'ü evli, %50'si lise mezunu, %83.3'ü servis hemşiresi olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin %100'ü son bir yılda şiddete uğradığını ve saldırganı %85'i akıl hastası olarak görmektedir. Çalışanların %43'ünün sözel şiddete, %17'sinin fiziksel şiddete maruz kaldığı bulundu. %61.7'si saldırı esnasında tedavi yaptığını, %45'i saldırı nedeninin kötü çevresel ortam olduğunu ifade etmektedir. Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %53.3'ünün öfke hissettiği, %61.7'sinin saldırı sonunda yardım almadığı bulundu. Birimde saldırının olduğu yer eğitim durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0.05$). Eğitim durumu arttıkça şiddete uğrama oranı azalmıştır. Araştırma sonucunda hemşirelerin tamamı şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Şiddeti azaltmak için ortam güvenliğinin sağlanması ve birimlerde eğitimlerin artırılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Psikiyatri, Şiddet, Hemşire

*4-7 Ekim 2012, Erzurum I.Uluslararası VI. Ulusal Psikiyatri Kongresinde. poster bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör. İnönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksek Okulu.

² Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

İletişim/ Corresponding Author: Funda KAVAK

Tel: 0 442 2360970 **e-posta:** funda-kavak@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received : 29.08.2012

Kabul Tarihi / Accepted : 18.04.2013

VIOLENCE AGAINST PSYCHIATRY NURSES

ABSTRACT

This study of violence by patients on nurses working in a psychiatric clinic was carried out to evaluate. This study Elazığ Mental Health and Diseases Hospital employees and 60 service nurse who accepted to work performed. This study nurses administered a questionnaire regarding socio-demographic characteristics and violence. The nurses included in the study 73.3% were married, 50% of high school graduates, 83.3% of service working as a nurse. 100% of the nurses suffered violence in the last year and sees the attacker as 85% of the mentally ill. 43% of verbal abuse of employees, found 17% of children exposed to physical violence. 61.7% of attacks made during the treatment, 45% of the cause of the attack indicates that poor environmental media. Educational status of the unit is where the attack was examined by far statistically significant ($p < 0.05$). This study stated that the nurses were exposed to 100% of the violence. Altıntaş's study found that 36.8% rate of domestic violence survivors. This study the cause of the attack by 45% stated that there were bad environmental media. This rate was 20.9% Altıntaş's research. 43% of nurses were exposed to verbal violence. Coşkun's study was 86% of verbal violence. Psychiatric nurses working in service by the patients were exposed to verbal and physical violence. To reduce the severity of violence can be reduced by increasing volumes of training.

Key Words: Violence, Nursing, Psychiatry

GİRİŞ

Şiddet, kendine ya da bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidin amaçlı olarak uygulanması olayıdır (1).

Sağlık bakım kurumlarında şiddet giderek büyüyen ve yeni olmayan psikososyal bir sorundur (2). Her yıl 25 milyon kişinin iş ortamında şiddete maruz kaldığından bahsedilmektedir (3). Sağlık alanında hizmet sunan profesyoneller ve özellikle hemşireler fiziksel, sözel ve psikolojik şiddete daha fazla maruz kalabilmektedir (4). Fiziksel şiddet; fiziksel güç kullanarak (vurma, tekmeleme, itme, zorlama, ısırma, saç çekme...) birine kasıtlı olarak zarar vermeyi içeren eylemdir. Sözel şiddet; bireyin kişiliğine sözel olarak zarar vermedir. Küfür etme, aşağılama vb... davranışları içerir. Psikolojik şiddet; sık sık korku, çaresizliği gösteren sözel taciz şeklindedir. Bu taciz; zarar verme, fiziksel ve sosyal izolasyon, saldırma, ayıplama, eleştirme şeklindedir (2).

Sağlık bakım profesyonellerine yönelik şiddet; ziyaretçiler, hasta/hasta yakınları, çalışma arkadaşları ve yöneticilerden kaynaklanmaktadır (2). Bu konuda yürütülmüş çalışmaların sonuçları, sağlık alanında ortaya çıkan şiddetin diğer kurumlara göre oldukça fazla olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır (5). Hastaneler sağlık çalışanları için belki de gün geçtikçe tehlikeli ortamlar olmaktadır (6). Bu durumda sağlık çalışanları kendilerini güvende hissetmemektedir. Şiddet olayına etki eden pek çok faktör bulunmaktadır. Geçmişinde şiddet davranışı bulunanların, alkol-madde kullanımı, psikiyatrik hastalığı veya kişilik bozukluğu olanların şiddet kullanma potansiyelinin yüksek olduğu belirtilmektedir (7).

Acil servisler, cerrahi birimler ve psikiyatri kliniklerinde şiddete maruz kalma oranının daha yüksek olduğuna dair araştırmalar bulunmaktadır (8). Şiddetin önlenmesi ile ilgili yapılan araştırmalarda etkili sağlık kurumu yönetimi ve şiddet konusunu ele alan korunma ve önleme araştırmalarının yapılması, riskli durumun önceden farkına varma ya da başa çıkma gibi sağlık personelinin şiddet konusunda eğitilmesi ile şiddet riskinin azaltılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir (9).

Ortamda şiddet olayına neden olabilecek risklerin tanınması ve kontrolünde sağlık ekibine ve hemşireye önemli roller düşmektedir. Hemşire hastaya odaklı; hastayı yakından gözlemek, detaylı öykü almak, hastaya yaklaşımda stresle baş etme yollarını öğrenmek, etkili sözel ve sözel olmayan beceriler gibi güncel yaklaşımların yanı sıra kısıtlama, tecrit etme ve ilaçla tedavi gibi geleneksel yöntemlerle önlemler alabilir (10). Ortamın güvenliğini sağlamak

hem sağlık çalışanları hem hastalar için önemlidir. Psikiyatri alanında hizmet veren kurumlarda şiddete maruz kalma riski daha fazla olduğu için ortam güvenliği daha önemlidir. Bu ortamda güvenlik amacıyla; kilitli kapılar, alarm sistemi, kamera, özel gözlem/izolasyon odaları, güvenlik personeli vb. yöntemler kullanılmaktadır (7).

Şiddetle başa çıkmada saldırgan bir kişiyi sakinleştirmek için 3 seçenek vardır: Bunlardan ilki konuşarak sakinleştirmektir. Konuşma sakin ve ses tonuna dikkat edilerek yapılmalıdır. İkinci seçenek, güç kullanarak etkisizleştirmedir. Birey ile yalnızsanız güç kullanmaktan kaçınılmalıdır. Son seçenek ise antipsikotik veya sedative hipnotik ilaçlar gibi farmakolojik ajanlar ile müdahale etmedir (11,12,13).

Bu araştırma psikiyatri servisinde çalışan hemşirelere yönelik hastalar tarafından yapılan şiddeti değerlendirmek amacıyla yapıldı.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini; Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde çalışan 100 hemşire oluşturdu. Araştırmanın örneklemini ise; herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmadan araştırmaya katılmayı kabul eden 60 hemşire oluşturdu.

Verilerin toplanmasında literatürde yararlanılarak oluşturulan anket formu kullanıldı (7). Bu anket formu sosyo-demografik özellikler ile şiddete yönelik soruları içeren 2 kısımdan oluşmaktadır.

Veriler araştırmacı tarafından kodlandıktan sonra SPSS 17.0 hazır paket programında değerlendirildi. Hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerini ve şiddetle ilgili görüşlerini değerlendirmek için yüzdeler, ortalama, standart sapma; şiddet ile sosyodemografik özellikleri değerlendirmek için Ki-Kare kullanıldı.

Araştırmanın Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde yapılabilmesi için gerekli izinler alındı. Hemşireler çalışmanın amacı anlatılarak katılmaya gönüllü olanlardan sözlü onam alındı.

Araştırmanın sınırlılığı tek grupta yapılmasıdır. Bu nedenle araştırma sonuçları sadece bu gruba genellenebilir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 31 olup, %73.3'ü evlidir. Hemşirelerin %50'si lise mezunu, %38.3'ü 0-5 yıldır hemşire olarak çalışmakta ve katılanların %83.3'ü servis hemşiresi olarak çalışmaktadır. Çalışmaya katılan hemşirelerin %100'ü iş yerinde son bir yıldır şiddete maruz kalmaktadır. Birimde saldırının olduğu yer eğitim durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0.05$). Eğitim durumu arttıkça şiddete uğrama düzeyleri azalmaktadır.

Tablo 1. Hemşirelik Personelinin Özellikleri

Hemşirelerin Özellikleri	%	n
Medeni Durum		
Evli	73.3	44
Bekar	26.7	16
Eğitim Düzeyi		
Lise	50	30
Önlisans	13.3	8
Lisans	36.7	22
Kaç Yıldır Hemşire		
0-5 yıl	38.3	23
6-11 yıl	33.3	20
12-17 yıl	28.3	17
Çalışma Pozisyonu		
Servis Hemşiresi	83.3	50
Sorumlu Hemşire	16.7	10
İş Yerinde Son Bir Yıldır Şiddete Maruz Kalma		
Evet	100	60
Hayır		

Hemşirelerin %85'i saldırganı akıl hastası olarak görmekte ve %70'i saldırıya yalnızken uğradığını ifade etmektedir. Çalışmaya katılan hemşirelerin %71.7'si sözel şiddete maruz kalmaktadır.

Tablo 2. Hemşirelerin Maruz Kaldığı Sözel Şiddet Türleri

Sözel Şiddet Türleri	%	n
Ağız Dalaşı Yapma	33.3	15
Küfretme	45	19
Tehdit	21.7	9

Araştırmaya katılanların %45'i saldırıya uğrama nedenini kötü çevresel ortam olarak değerlendirmekte ve hemşirelerin %28.3'ü şiddet sonrası öfkelenildiğini, %25'i karşılık

verdiğini ifade etmektedir. Çalışma kapsamına alınan hemşirelerin %28.3'ü fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Tablo 3. Hemşirelerin Maruz Kaldığı Fiziksel Şiddet Türleri

Fiziksel Şiddet Türleri	%	n
Isırma	10	6
Tokat Atma	25	15
İtme	20	12
Eşya Fırlatma	25	15
Tekmeleme	20	12

Hemşirelerin %61.7'si şiddet sonrası yardım almadığını ve %75'i şiddetle ilgili eğitim almadığını ifade etmektedir. Çalışmaya katılan hemşirelerin %83.3'ü kurumlarda güvenlik amacıyla güvenlik görevlisinin bulunduğunu, %16.7'si ise kamera sisteminin olduğunu ifade etmektedir.

TARTIŞMA

Sağlık personelinin maruz kaldığı şiddet, birçok ülkede ciddi bir problem teşkil eden toplumsal bir olaydır. ABD'de yapılmış bir araştırmada sağlık personelinin şiddete uğrama riskinin diğer hizmet sektörlerinde çalışanlara göre 16 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (14).

Araştırmada eğitim durumuna göre şiddete uğrama incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Hemşirelerin eğitim seviyesi arttıkça şiddete uğrama oranı azalmaktadır. Başka bir araştırmada da eğitim düzeylerine göre şiddete uğrama oranı arasındaki fark anlamlıdır (15).

Çalışmada son bir yılda şiddete uğrama sıklığı sorulduğunda hemşirelerin tamamı şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise sağlık çalışanlarının yarısı şiddete uğradığını söylemiştir (5). Diğer çalışmada örneklem sağlık çalışanları olup tek meslek grubuna ait olmadığı için ve özel olarak psikiyatri servisinde çalışanlarına uygulanmadığından bu farklılığın ortaya çıktığı tahmin edilmektedir.

Araştırmada saldırgan %85 olarak akıl hastası olarak görülmektedir. Diğer bir çalışmada da psikiyatrik hastalığı olanların şiddet uygulama riski yüksek bulunmuştur (16). Çalışmamızın sonucu ile diğer çalışma sonucu benzerlik göstermiştir.

Çalışmada şiddet olayı yaşadıktan sonra hemşirelerin çoğu öfkelenildiğini ve korktuğunu ifade etmiştir. Başka bir çalışmada da bulunan sonuçlar çalışmayı desteklemektedir (17). Yapılan çalışmalarda, sağlık çalışanlarının %25-88'-inin sadece son 1 yılda sözel, fiziksel ya da cinsel bir şiddete uğradıkları bildirilmektedir (18-19).

Çalışmada hemşirelerin sözel şiddete uğrama oranı %71.7 iken, fiziksel şiddete uğrama oranı %28.3'dür. Diğer bir çalışmada ise sözel şiddete maruz kalma oranı %86 olarak saptanmışken, fiziksel şiddete uğrama oranı %50.4 olarak bulunmuştur (7). Çalışmamızdaki şiddete uğrama oranlarıyla diğer çalışmalardaki oran uyumlu bulunmuştur.

Araştırmada şiddet olayından sonra çalıştığı iş yerini değiştirme sorusuna cevap olarak %91.7 oranında hayır denilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada da sağlık çalışanlarının %89'unun işlerini yapmaya devam ettikleri bulunmuştur (18). Bu da araştırmamızın diğer çalışmalarla uyumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kurumda yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı sorusuna %55 evet yanıtını vermiştir. Diğer bir araştırmada araştırmaya katılanların %52.1'i hayır cevabını vermiştir⁷. Yapılan çalışma tek birimde yapılmadığı için çalışmamız psikiyatri servislerinde yapıldığı için ve hastaların ruhsal sorunlarının olması şiddete maruz kalma riskinin daha fazla olmasını artırmış ve bu yüzden güvenlik önlemlerinin arttığı tahmin edilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda psikiyatri servisinde çalışan hemşirelerin tamamının şiddete uğradığı bulunmuştur. Hemşirelerin şiddete uğramış olmalarına rağmen hastanede çalışmaya devam ettikleri görülmüştür.

Hemşirelerin güvenli koşullarda çalışması ve olabilecek şiddet riskinin azaltılması en doğal haklarıdır. Bunun için güvenli ortamın sağlanmasında çalışanların eğitimi, yöneticilerin üzerine düşen görevi yapması gibi konularda yasal düzenlemelerin yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Violence and Health: Task Force on Violence and Health. Cenevre, WHO, 1998.
2. Altıntaş N. Sağlık Kurumlarında Çalışan Hemşirelere Yönelik Şiddetin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Tez Yöneticisi: Yrd.Doç.Dr.Yasemin Kutlu, İstanbul, 2006.

3. Kessinger JA .The Role Of Staffing Rstios İn Patients Assaults At An Inpatient Psychiatric Facility. A Thesis Master of Science In Nursing, Faculty of the Allan&Donna Lansing School of Nursing, Kentucky, USA, 2000
4. Calabro A . Study Of Patients Assault-Related Injuries In State Psychiatric Hospitals. A Thesis Doctorate In Public Health, The University Of Texas School Of Public Health, Texas, USA, 2007.
5. Annagür B. Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Risk Faktörleri, Etkileri, Değerlendirilmesi Ve Önlenmesi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Konya, 2010;2(2):161-173
6. Pemberton MN, Atherton GJ, Thornhill MH: Violence And Agression At Work. Br Dent J, 2000;189:409-410
7. Coşkun S. Bakırköy Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Hemşirelerinde Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2010;3(3)
8. Nicholls TL, Brink J, Greaves C, Lussier P, Verdun-Jones S . Forensic Psychiatric Inpatients And Aggression: An Exploration Of Incidence, Prevalence, Severity, And Interventions By Gender. International Journal of Law and Psychiatry, 2009;32(1):23-30
9. Ayrancı Ü. Çeşitli Sağlık Kurumlarında Ve Sağlık Meslek Gruplarında Şiddete Uğrama Sıklığı. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2002; 3:147-154
10. Ericsson KI, Westrin CG. Coercion Meassures In Psychiatric Care. Acta Psychiatr Scand, 1995;26:210-215
11. Ölmezoğlu ZB, Vatansever K, Ergör A. İzmir Metropol Alanı 112 Çalışanlarında Şiddet Maruziyetinin Değerlendirilmesi. Toplum ve Hekim, 1999;2(2):161-173
12. Novitsky MA, Julius RJ, Dubin WR. Non-Pharmacologic Management Of Violence In Psychiatric Emergencies. Prim Psychiatry, 2009;16(9):49-53
13. Dilbaz N. Şiddet Riskinin Değerlendirilmesi Ve Saldırgan Hastaya Yaklaşım. Klinik Psikiyatri Dergisi. 1999;2:179-182
14. Kingma M. Workplace Violence İn The Health Sector: A Problem Of Epidemic Proportion. International Nursing Review, 2001;48:129-130
15. Şahin B. Yardımcı Acil Sağlık Personeline Yönelik Şiddet. Türkiye Acil Tıp Dergisi, 2011;11(3): 110-114

16. Lau J, Magarey J, McCutcheon H. Violence In The Emergency Department: A Literature Review. Aust Emerg Nurs J, 2004;40:317-324
17. Fernandes C, Bouthillette F, Raboud JM, Bullock L, Moore C, Christenson JM, et al. Violence In The Emergency Department A Survey Of Health Care Workers. CMAJ, 1999;16:161-170
18. Özçelik EM. <http://www.medimagazin.com.tr/saglik-calisanlari/genel/tr-hemşirelerin-yuzde-87si-mobbing-magduru-6-48-34987.html>.(erişim tarihi: 21.05.2012)
19. Schulte JM, Nolt BJ, Williams RL, Spinks CL, HellstenJJ: Violence And Threats Of Violence Experienced Bypublic Health Field-Workers. JAMA, 1998;100(12):2332-2333